

Během příštích patnácti let se má zásadně změnit osud odpadů z domácností. Do jaké míry, to se bude odvíjet od toho, jak důsledně bude Česko plnit evropské předpisy. Odpad z domácností nebude končit tak často na skládkách a změni se firmy, které z něj budou profitovat.

Prvním krokem je nastavení nových pravidel v české legislativě. To se právě děje, neboť ministerstvo životního prostředí připravuje nový zákon o odpadech.

Dle poslední studie Institutu pro udržitelný rozvoj měst a obcí (IURMO) utratí obce za odstranění odpadu zhruba devět miliard korun ročně. Částka jde přitom z poloviny z poplatků za popelnice a z poloviny z rozpočtu obcí.

Tyto peníze nyní inkasují zejména skládkovací firmy. Skládkování je totiž nejlevnější způsob, jak se odpadu zbavit – "zahrabat" nevytříděné odpadky na skládku, následně ji rekultivovat a odsávat metan je dnes levnější než je spálit ve spalovně, kterou prodražují technologie. Ať už jsou to kotle, nebo zařízení na čištění spalin.

Stát dnes skládkování zpoplatňuje 500 korunami za tunu uloženého komunálního odpadu. Poplatek má však výrazně narůst, aby byly obce, které odstraňování odpadů objednávají a platí za ně, motivované s odpadem nakládat ekologičtěji. Evropská unie žádá, aby Česko recyklovalo výrazně více než dnes. V roce 2025 by mělo recyklovat 55 procent odpadu, v roce 2035 dokonce 65 procent. Recyklace je přitom víc než dnešní třídění, protože ne všechno, co skončí v barevných popelnicích, se dá využít. Odpad může být příliš znečištěný, některé druhy plastů zase nejdou na trhu na odbyt. Tento odpad pak končí na skládkách nebo v jedné ze čtyř spaloven, které ho přemění na elektřinu či teplo spolu se smíšeným odpadem z černých popelnic. Na skládky navíc bude podle EU moci jít maximálně desetina odpadu z domácností, což si vynutí přerozdělení byznysu s odpadem. Otevře se prostor pro stavbu nových spaloven, dotřídovacích linek a rozvoj recyklačních firem, které z odpadu udělají nové výrobky. I ostatní odpadové společnosti si ale chtějí svou část byznysu z odpadů udržet, takže navrhuji zmírnit předpisy, aby mohly postavit svoje vlastní zařízení – takzvané úpravný odpadu. V nich by se mechanicky, prostřednictvím sít a magnetů, vytáhla z netříděného smíšeného odpadu část plastů, z nichž by se vyrobilo palivo pro cementárny a teplárny a malý podíl kovů. Ze zbytku by se odstranil nebezpečný metan a takto stabilizovaný odpad by šel opět na skládku.

Za odstranění odpadu každopádně občané budou nadále platit ze svého a zbytek budou doplácet obce ze svých rozpočtů. O kolik víc to bude než dnes, to by mělo záležet na podobě zákona a na úsilí obcí třídít co nejvíce.

Kdo vydělává na tuzemském komunálním odpadu

Kudy tečou peníze za odpad

I když každý platíme za popelnice v průměru pětistovku ročně, nestačí to. Obec přidá další zhruba pětistovku a za odstranění odpadu zaplatí svozovým firmám, které pak vozí smíšený odpad na skládky, do spaloven a ten vytříděný na dotřídovací linky. Tam z tříděného odpadu udělají dostatečně čistou surovinu, kterou prodají na trhu papírnám, sklárnám či recyklátorům plastů. Obce, které na to mají kapacitu a vůli, chtějí vydělávat na tříděném odpadu samy. Ty menší se dokážou domluvit na prodeji konkrétních surovin přímo recyklátorům, ty větší mají vlastní svozové firmy (technické služby) a dotřídovací linky. Obce jsou za třídění odměňovány od **obalové společnosti EKO-KOM**, autorizované státem. To jim o něco zlevňuje náklady na odpad. Čím víc vytřídí, tím víc dostanou. A protože výhledově se má třídění více než zdvojnásobit a skládkovací poplatek prodražit, budou muset rozmístit více barevných kontejnerů a nastavit odpadové hospodářství tak, aby zaplatily co nejméně. Zvyšování poplatků za popelnice je totiž politicky nepopulární.

Kam putuje odpad

komunální odpad z obcí 5,7 milionu tun

smíšený odpad 62 %

tříděný odpad 38 %

mechanicko-biologická úprava po roce 2024

Jestli v Česku vzniknou tato zařízení (existuje zatím jen ve Vřesové na Karlovarsku), není jisté. Do úpraven se sype smíšený odpad, ten se drtí a pomocí rotačního síta a odstředivých separátorů se z něj oddělí lehké (většinou plasty) a těžké části (bioodpad, kamení). Kovy se vytáhnou magnetem. Lehká část má jít na výrobu TAP, těžká se nechá kontrolovaně vyhnít, aby se v ní netvořil metan, a pak se odveze na skládku. Platný český zákon s úpravami nepočítá. Po roce 2024 nebude smět na skládky komunální odpad, který se dá recyklovat nebo energeticky využít. V těžké části přitom zůstává množství dobře hořlavých plastů.

Nyní máme 178 legálních skládek. Výhodou je, že jsou levné. Za tunu odpadu v Úholicích u Prahy zaplatí svozový vůz 1 260 korun, zatímco v pražské spalovně 1 700 korun. Z toho skládka musí odvést 500 korun obci, v jejímž katastru leží, a stovku do krajského fondu na budoucí rekultivaci. Je to určitá daň za nevýhody se skládkou spojené. Zabírá místo, odrazuje od bydlení v její blízkosti a přes všechna zabezpečení představuje ekologická rizika – uniká z ní metan (povinně se zachytává, ale jen z poloviny), občas zahoří (840 požárů v roce 2017) a zatím se neví, do jaké míry z ní budou za desetky let prosakovat toxiny do okolních vod.

Spalovna je v Praze, Brně (obě jsou městské), Liberci (soukromá) a nejnověji v Plzni (zčásti soukromá). Legislativa nyní umožňuje jejich další rozšiřování a stavbu nových. Škvára ze spaloven (zhruba 25 procent objemu odpadu) jde na skládky, výhledově by se z ní mohly stavět silnice (má vlastnosti jako čedič). Dělat z odpadu jen elektřinu a pouštět ji do sítě se nevyplatí, musí se prodat i teplo. To bude vyžadovat úzké propojení s městy, která budou dodávat odpad a odebírat teplo. Kritici varují před závislostí měst na komerčních spalovnách. Dle nich by se zbytečně více odpadu spalovalo,

než recyklovalo, aby spalovny běžely naplno.

recyklace Odpadové firmy a obce provozující recyklační linky prodávají druhotné suroviny papírnám, sklárnám, železárnám a firmám na zpracování plastu. Ty umějí z recyklátu dělat nové výrobky. Největší potíž je s recyklací plastů, jichž bývá ve žluté popelnici až 30 druhů. Recyklátoři nejvíc stojí o PET lahve vytríděné dle barvy, o duté plasty a fólie.

EKO-KOM je schopen nevhodnou cenu surovin na trhu třídírnám mírně dotovat, aby neziskové zbytky neposílaly na skládky.

TAP tuhé alternativní palivo Palivo se vyrábí z plastových zbytků, které se drtí a míchají s průmyslovým odpadem – zejména z autoprůmyslu či s nepoužitelným vytríděným papírem a textilem. Palivo má vysokou výhřevnost, proto ho jsou schopny ve svých odolných kotlích využít pouze cementárny, kterých je v Česku šest. Ty mívají v zimě odstávku, navíc levný TAP na trhu nabízejí i zahraniční firmy. Pokud by si speciální kotle pořídily i teplárny, mohly by TAP využívat místo uhlí a plynu.

65 % komunálního odpadu bude muset Česko recyklovat v roce 2035.

10 % komunálního odpadu bude maximálně smět v roce 2035 na skládky. Pramen: ministerstvo životního prostředí